

Solveig Halvorsen

Menstadslaget 60 år *

8. juni for 60 år siden fant det sted et sammenstøt mellom politi og demonstranter på Menstad, midtveis mellom Porsgrunn og Skien. Sammenstøtet er seinere kjent som Menstadslaget. Fagbevegelsen minnes dette slaget med en viss stolthet som et eksempel på at samhold gir styrke.¹ Men Menstadslaget, som var del av en større arbeidskonflikt, har mange sider. Dette innlegget forsøker å redegjøre for noen av dem.

Innledning

Arbeidskampen her til lands har flere dramatiske kapitler. To av dem krevde liv. Den ene var Torgslaget på Bragernes i Drammen i 1881 - da streikende sagbruksarbeidere ble møtt av utkommanderte soldater som skjøt mot dem, og en unggutt mistet livet. Den andre var møllerstreiken i Buvika i Sør-Trøndelag i 1914, der en streikende arbeider ble skutt av en streikebryter.

Likevel er det Menstadslaget som er blitt stående som symbolet på norsk arbeidskamp, dette fem minutters slagsmålet mellom politi og demonstranter mandag 8. juni 1931 utenfor Norsk Hydros lager og losseplass på Menstad. Men det fem minutter lange slagsmålet, hadde en lang forhistorie og fikk et enda lenger etterspill. For å forstå hvorfor Menstadslaget har fått den plass det har i norsk arbeiderbevegelses historie, må vi forsøke å forstå hvilken rolle det spilte ut over de faktiske begivenheter. I den grad dette foredraget gjør rede for bakgrunnen og forløpet av konflikten, bygger det hovedsakelig på boka til Per Ole Johansen, som er den som har skrevet mest utførlig om Menstadslaget.²

Storlockouten i 1931

Menstadkonflikten ble utløst av storlockouten, som er den mest omfattende arbeidskampen vi har hatt i Norge. Den

* Artikkelen er en litt bearbejdet utgave av et foredrag som ble holdt på LOs kulturkonferanse på Borgestad 7. juni 1991.

pågikk i fem måneder, fra april til september. Vel 80 000 arbeidere var i lockout og streik. 7,5 millioner arbeidsdager gikk tapt. Med unntak av begivenhetene på Menstad var det likevel en nokså fredelig konflikt sammenliknet med mange av arbeidskonfliktene på 1920-tallet. Det betyr ikke at den ikke på mange måter var dramatisk. Dramatikken var knyttet til Arbeidsgiverforeningens uforsonlige og offensive linje. Under henvisning til den nye økonomiske krisa som hadde kommet til Norge høsten 1930, og som var en del av verdenskrisa i kjølvannet av krakket på Wall Street, krevde arbeidsgiverne lønnsreduksjoner på mellom 15 og 25 %. Landsorganisasjonen på sin side avviste enhver lønnsreduksjon og foreslo kortere arbeidstid for å skaffe de arbeidsløse noe å gjøre. Antall arbeidsløse var i desember 1930 registrert til over 100 000.³ Vel 25 % av de fagorganiserte gikk ledige. Arbeidsledigheten hadde vært høy gjennom hele 1920-tallet og var nå stigende som følge av den nye økonomiske krisa. Arbeidsgiverforeningen følte seg sterk nok til å tvinge sine krav igjennom og brøyt forhandlinger og meglings raskt. En omfattende lockout ble iverksatt. I midten av april var så mange som 56 000 utestengt fra sine arbeidsplasser. LO svarte forsiktig med å ta ut 5000 transportarbeidere og typografer i sympatistreik. LO fulgte en utpreget defensiv linje under hele konflikten.

Blant dem som LO tok ut i sympatistreik, var Menstadarbeiderne og stuerne ved Herøya fabrikker. Det skjedde 15. april. Da var allerede 2000 arbeidere innen forskjellige industrigreiner ved Skiensfjorden lockoutet. De som gikk ut i sympatistreik, var de timelønte bryggearbeiderne på Menstad, som var organisert i Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. De månedslønte fortsatte arbeidet. De var kontraktarbeidere og uorganiserte. Norsk Hydro hadde nemlig, etter konflikter på 1920-tallet, skaffet seg en lossegjeng på tre måneders kontrakt ved Menstadkaiene. Hensikten fra Hydros side med dette kontraktsystemet var tydelig nok. Det gjaldt å sikre utskippingen under framtidige streiker. Skiensfjordens faglige samorganisasjon regnet da også med at kontraktarbeiderne ville bli brukt som streikebrytere i en ny konflikt, og tok derfor sikte på å forlange kontraktene opphevet ved tariffrevisjonen i 1931. Lockouten kom dem imidlertid i forkjøpet.

Streikebrytere

Med kontraktarbeiderne kunne derfor lossearbeidet på Menstad fortsette trass i streiken. Fagforeningen henvendte

seg til bedriftsledelsen ved Norsk Hydro og ba om at kontraktarbeidet måtte innstilles, ellers kunne man vente seg uroligheter. Fra ledelsen i Norsk Hydro ble det svart at selv om arbeidet på Menstad akkurat da ikke hadde noen praktisk betydning, skulle det fortsette for å hevde prinsippet om «arbeidets frihet». Uttrykket henspeiler bl.a. på arbeidsgiverens og den enkelte arbeidstakers rett til å innrette seg som de ville, uten innblanding fra fagorganisasjonen. «Arbeidets frihet» var motstykket til fagbevegelsen og de kollektive avtalene. I mellomkrigsåra var det særlig de store skogeierne som fylket seg bak parolen «arbeidets frihet», og de var klart fiendtlige til fagbevegelsen og alt den representerte. Ledelsen ved Hydro var neppe interessert i å sette fagbevegelsen ut av spill, men de ønsket å dempe streikestrusselen. Det var helt i tråd med tanken om «arbeidets frihet» når ledelsen i Hydro uttalte at man ønsket å holde arbeidet i gang. Det var ikke av økonomiske hensyn, men fordi det var «et prinsippsspørsmål, ikke for Hydro, men for samfunnet».

For fagforeningen var et slikt svar en ren provokasjon. Storkonsernet ville vise at det hadde makt og vilje til å drive streikebryteri rett foran nesen på de lockoutede arbeiderne, og

Om ettermiddagen den 2. juni 1931 marsjerte godt over tusen demonstranter fra Porsgrunn og Skien ut til Norsk Hydros lasse- og losseplass på Menstad. For å komme inn på anlegget presset demonstrantene ned to porter før de stormet inn på plassen og tok oppstilling utenfor kontorbygningen.

at det hadde loven på sin side. For de fagorganiserte var aldri i tvil om at dette var streikebryteri. Likevel, trass i den utfordrende holdningen til Hydro, valgte fagforeningene i første omgang myke metoder og forsøkte å overtale kontraktarbeiderne til å stanse arbeidet. Denne forhandlingslinjen, som varte innpå en måned, førte ikke fram. Det har vært spekulert over hvorfor Menstadkonflikten utviklet seg så voldelig. Men man kan like gjerne spørre hvorfor det tok så lang tid før det ble brukt vold. Under tidligere streiker både på Menstad og andre steder gikk man til håndgripeligheter ganske umiddelbart for å få streikebryterne ut. Kampen mot streikebrytere hørte til dagens orden under de store streikene og lockoutene i alle deler av arbeidslivet i 1920- og 1930-åra. Det gikk ofte temmelig hardt for seg, og de mest dramatiske sammenstøtene kom når det var streik eller lockout i havnene. Slik var det ved den såkalte storstreiken i 1921, under streiken og lockouten i 1924 og ved Menstadslaget. Mange var de streikebryterne som ble jult opp i disse årene, mens de lenge ble svært pent behandlet på Menstad. Årsaken er muligens at kontraktarbeiderne ikke virket like provoserende i begynnelsen som de mer tradisjonelle streikebryterne.

Opptrapping av konflikten

Den myke linja førte imidlertid ikke fram, og demonstrasjoner ble organisert. Til å begynne med var de ganske fredelige. Hydro holdt imidlertid på sitt. Arbeiderne ble utålmodige, og under demonstrasjonen 2. juni gikk arbeiderne i tog til Menstad og jaget bort streikebryterne og det lokale politiet som skulle beskytte dem. Fram til og med denne demonstrasjonen var Menstadkonflikten i hovedsak en lokal konflikt, men det skulle endre seg snart.

Et annet forhold som også endret seg under konflikten, var hvem som hadde kontrollen over demonstrantene. Det tradisjonelle faglige apparatet, som ledelsen av Skiensfjordens faglige samorganisasjon, var dominert av arbeiderpartifolk. De hadde i hovedsak kontroll med situasjonen fram til slutten av mai. Kommunistene, eller Den revolusjonære fagopposisjon, representerte en annen fløy, som gikk inn for en mer aktivistisk linje. Det gjorde de både nasjonalt og lokalt. Deres linje fikk økende oppslutning etter hvert som konflikten ble trappet opp.

For det lokale politiet var situasjonen vanskelig. De hadde ikke maktet sin oppgave, som var å beskytte streikebryterne. Dessverre var de mottiltakene som nå ble besluttet fra poli-

tiets og myndighetenes side, lite egnet til å dempe konflikten. Tvert imot bidro de til en unødvendig opptrapping av konflikten ved at formannen i Herøya Arbeiderforening, Arthur Berby, som hadde bidratt til å dempe gemyttene under demonstrasjonen 2.juni, ble arrestert. Han ble sendt til Oslo med politivakt.⁴ Denne arrestasjonen førte til en brå forverring av forholdet mellom politi og arbeidere.

Opptrappingen viste seg også ved at det lokale politiet fikk forsterkninger. Statspolitiet ble sendt. Statspolitiet hadde en kort historie i Norge, og det forbindes gjerne med politimakten under NS-styret. Dette var et rent politisk politi som foretok arrestasjoner og forhør for å avdekke den norske motstandsbevegelsen. Statspolitiet i 30-åra hadde også politiske oppgaver i en viss forstand, men deres hovedoppgave skulle være å dempe større oppløp eller organiserte aksjoner. De ble særlig satt inn under demonstrasjoner i forbindelse med arbeidskonflikter. Arbeiderbevegelsen var derfor sterkt kritisk til statspolitiet.

Svaret på denne opptrappingen av konflikten fra de lockoutede og streikende arbeiderne var i første omgang protestresolusjoner mot streikebryteriet og mot arrestasjonen av Berby. Resolusjonene ble vedtatt på et møte i Porsgrunn 4. juni, der også Einar Gerhardsen talte. Hans deltakelse var nok et eksempel på at striden ikke lenger var bare lokal. Etter dette møtet var det klart at det var to linjer blant de fagorganiserte. Samorganisasjonen inntok fortsatt en avventende holdning for å se virkningen av de vedtatte resolusjonene. Kommunistene og deres fagopposisjon ville derimot fortsette demonstrasjonene og aksjonene. Denne linja fikk også støtte av flere arbeiderpartifolk.

Det var ingen politisk uenighet om selve saken blant de fagorganiserte. Om de var politisk splittet med hensyn til strategien, var det full enighet om at kontraktarbeidet på Menstad var streikebryteri og dermed forkastelig. Felles var også harmen over Hydros provoserende holdning, arrestasjonen av Berby, statspolitiets nærvær og etter hvert også forbudet mot demonstrasjoner. Med den utviklingen konflikten hadde fått, er det lett å skjønne at en mer aksjonistisk linje kunne få oppslutning.

I dagene etter møtet 4. juni var det stille på Menstad. Kontraktarbeiderne ble bedt om å holde seg hjemme, mens Hydro-ledelsen og politiet la planer. Det gjorde også de fagorganiserte.

Den kjente kommunisten Johan Strand Johansen, etter krigen stortingsmann og nestformann i NKP, taler under det store demonstrasjonsmøtet på Rådhusplassen i Porsgrunn 4. juni 1931.

Fire politifolk fotografert like før et av sammenstøtene mellom politi og demonstranter under Menstadkonflikten. Etter hvert som konflikten ble trappet opp fikk det lokale politiet forsterkninger, og statspolitiet ble utkommandert.

Slaget

Det var allment kjent at det ville bli nye demonstrasjoner dersom skipingen ble tatt opp igjen. Det skjedde om morgenen 8.juni, og startskuddet gikk for mobilisering blant de fagorganiserte arbeiderne ved hjelp av plakater, løpesedler, telefon og beskjed fra mann til mann. Ved middagstider var store folkemengder samlet utenfor Folkets Hus i Porsgrunn og Skien. Med et mannsterkt ordensvern i spissen gikk to tog mot Menstad: ett fra Skien og ett fra Porsgrunn. Teten av toget var omkranset av røde flagg, så fulgte musikkorps og arbeiderne - over 2000 i alt.

Det var satt opp sperringer ved Menstad, der omlag 100 politifolk - de fleste fra statspolitiet - hadde tatt oppstilling. De hadde køller og et par brannslanger. En del av demonstrantene bar på stokker.

Om det som skjedde da de 2000 demonstrantene kom fram til politisperringene, er det ulike vitneutsagn. Mye tyder på at det her, som i så mange andre liknende situasjoner, startet med steinkasting. I alle fall var demonstranter og politi plutselig i vilt slagsmål, og i løpet av få minutter var politiet fullstendig

slått. De fleste slapp fra det med lettere skrammer, men noen måtte bringes til sykehus, og en konstabel mistet ett øye. Ellers var det ingen som fikk varige men av slåsskampen.

Reaksjonen

Reaksjonen på det som skjedde, var voldsom. Aftenposten skrev om «blod og organisert kommunistoverfall på politiet», men plasserte ansvaret for det som hadde skjedd, hos Arbeiderpartiet og fagbevegelsen. Det samme gjorde en rekke andre borgerlige aviser. Nationen, som var regjeringens organ, gikk lengst og skrev bl.a. at vindusknuserne og overfallsmenn trygt kunne vise til Arbeiderpartiets program. De oppførte seg helt i tråd med det. Felles for den borgerlige pressen var kravet om harde reaksjoner.

Reaksjonen kom i form av en klar makt demonstrasjon fra myndighetenes side. 9. juni kom det et gardekompani på 145 mann fra Oslo med fullt krigsutstyr. Det ble sendt tre torpedobåter og to mineleggere opp fjorden til Menstad. Dessuten ble det innkalt en rekke militære mannskaper fra distriktene - i alt 1500. Statspolitiet ble nå væpnet med lange trekøller og revolvere. Den som gav ordren til denne militære aksjonen, var forsvarsministeren, Vidkun Quisling. Men initiativet kom fra Justisdepartementet og justisminister Asbjørn Lindboe. Det var imidlertid full enighet i Bondeparti-regjeringen Kolstad om å gå til dette drastiske skrittet, som synes å ha hatt bred støtte blant andre borgerlige politikere.

Mens slaget 8. juni førte til avsky og voldsomme motreaksjoner fra borgerlig side, feiret man seieren i den kommunistiske pressen. AP-pressen var bekymret over voldsomhetene, men plasserte ansvaret hos Hydro og politiet. Oppildnet av suksessen ville kommunistene gå videre med aksjoner. Men med det store oppbudet av politi og militære i distriktet var videre demonstrasjoner vanskelig.

Den revolusjonære fagopposisjon (kommunistene) ville nå ha generalstreik i hele Skiensfjorddistriktet for å møte det store militære oppbudet, men en avstemning blant de fagorganiserte viste at det ikke var oppslutning om en slik linje. Etter at generalstreik var avvist, mistet kommunistene taket på utviklingen. Det tradisjonelle faglige apparatet, som var dominert av Arbeiderparti-folk, fikk situasjonen under kontroll igjen.

Den mest dramatiske delen av konflikten var over, og det som skjedde videre, var at en rekke demonstranter og arbeiderledere ble arrestert. De arresterte satt i varetektsfengsel

hele sommeren og slapp ikke ut før lockouten og Menstadkonflikten var over.

Storlockouten ble endelig avsluttet i september etter at to meglingsforslag var blitt forkastet ved uravstemning. Det tredje forslaget, som ble vedtatt, innebar lønnsnedslag på 8 %. Allerede i august, før lockouten var avsluttet, ble Norsk Hydro og Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund enige om å sette sluttstrek for kontraktarbeidet på Menstad og andre steder. Norsk Hydro hadde lært av kampen. Etter en tid dro militærstyrkene seg tilbake. I tre store lagrettsaker ble 20 av de tiltalte dømt til bøter og fengselsstraffer.

Konflikt- og kampperspektiv

Menstadkonflikten kan sees i forskjellige perspektiv, avhengig av hvilke sider ved konflikten man legger vekt på. Kamp og konflikt er ett perspektiv. Konflikten var et oppgjør mellom arbeidsgiver og arbeidstaker og mellom statsmakt og fagbevegelse. Det var også et indre politisk oppgjør i arbeiderbevegelsen mellom kommunister og arbeiderpartifolk.

Kamp- og konfliktperspektivet er tilbakeskuende i den forstand at det plasserer konflikten i forhold til det som hadde vært. Menstadkonflikten var en del av slutten på en tilspisset kampperiode i norsk arbeidsliv, en periode som ble innledet i begynnelsen av 1920-åra. Fra 1905 til 1920 var norsk fagbevegelse i framgang. Medlemstallet økte, arbeiderne sikret seg høyere lønninger og kortere arbeidstid. I det tiåret som fulgte, sank lønningene mens arbeidsløsheten steg. Arbeidsgiverforeningen var den offensive parten i 1920-åra. Arbeidsgiverne stilte krav om betydelig lønnsreduksjoner ved tariffrevisjonene. Resultatet var en rekke arbeidskonflikter der fagbevegelsen kjempet en forsvarskamp og ofte tapte. Ikke bare måtte man akseptere lønnsnedslag, antall medlemmer i Landsorganisasjonen gikk også drastisk tilbake. Fra 1921 til 1927 sank medlemstallet med 40 %.

Den store arbeidsløsheten gjorde det lett for arbeidsgiverne å få tak i streikebrytere. Fra borgerlig hold ble det gjentatte ganger forlangt bedre lovbeskyttelse av streikebryterne, eller de arbeidsvillige som de gjerne kalte dem. I 1927 vedtok Stortingets flertall det omstridte annet ledd i straffelovens paragraf 222, den såkalte «tukthusloven». Den innebar at det ble forbudt å offentliggjøre navn på streikebrytere, men også «å forulempe ham eller hans husstand», «følge ham fra sted til sted» osv. Vedtaket kriminaliserte kampmidler som hadde stått sentralt i arbeidernes kamp mot streikebryteriet. Straffe-

lovens paragraf 222 var den sentrale paragrafen i straffesakene mot Menstadaktivistene.

De rettssakene som fulgte etter Menstadslaget, viste at straffene ble relativt milde. En rekke framtrepende jurister gikk tidlig inn for å oppheve tukthusloven, men det skjedde først i 1935 under regjeringen Nygaardvold og mot Høyres stemmer.

Forhandlinger og samarbeid

I forhold til det tilbakeskuende kampperspektivet peker forhandlings- og samarbeidsperspektivet framover i tid. Menstadslaget ble ikke utgangspunktet for noen revolusjon, slik særlig kommunistene ønsket eller trodde på den tida. Tvert imot gikk flertallet i den faglige bevegelsen imot videre utvidelse av konflikten. Selv på grunnplanet så man seg best tjent med forhandlingsveien. Landsorganisasjonen sentralt lot ikke konflikten i Skiensfjorden forstyrre meglingen og tarifforhandlingene med Arbeidsgiverforeningen. Begge parter oppfordret sine underavdelinger til å vise måtehold. Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund gjorde det klart overfor Norsk Hydro at forbundet ikke kjente til, og heller ikke ville ta ansvaret for, de ulovlige demonstrasjonene i Skiensfjorden. På denne måten peker Menstadkonflikten i retning av et nytt og fredeligere forhold mellom partene i arbeidslivet. Hovedavtalen i 1935 var det viktigste resultatet av denne nye innstillingen.

Menstadslaget i norsk historie

Man kan spørre om hvorfor nettopp dette kortvarige slaget på Menstadkaiene har fått den plassen det har i norsk historie. De fleste historikerne har nok vært tilbøyelige til å se Menstadslaget som noe mindre spesielt, kanskje mer som en isolert og litt tilfeldig episode, enn den store plass som slaget har fått i fagbevegelsens egen historiske bevissthet, skulle tilsi.

Berge Furre skriver at Menstadslaget ble en nokså isolert episode, men at slaget og det militære oppbudet skapte en beisk stemning både i arbeiderbevegelsen og på borgerlig side. Derfor er konflikten blitt stående som et symbol på de harde sosiale motsetningene i trettiåra.⁵

Edvard Bull omtaler Menstadslaget som en dramatisk affære, og sier at det var en ekstra hard, krigersk tone i mye av det som ble sagt og skrevet omkring denne saken. Likevel anser Bull at det tross alt bare var en forsterket utgave av slikt som forekom i alle store konflikter i mellomkrigstida.⁶

Formannen i Herøya Arbeiderforening, Arthur J. Berby på tiltalebenken under rettsaken etter Menstadkonflikten. Berby, som hadde blitt arrestert i forbindelse med den første demonstrasjonen på Menstad, fikk en dom på 100 dager, men ble løslatt etter et kort fengselsopphold.

Per Maurseth mener at den bitreste av alle arbeidskampene i mellomkrigstida når det gjaldt streikebrytere, ikke var Menstadkonflikten, men den lange lockouten i 1924 i forbindelse med jernstreiken.⁷

Slåsskamper mellom streikende arbeidere på den ene sida og streikebrytere og politi på den andre forekom ved mange arbeidskonflikter i mellomkrigstida. Menstad var kanskje spesiell i den måten slåsskampen foregikk på. Man marsjerte i en stor fylking med et ordensvern med røde tøybånd, musikkorps, faner og demonstranter. Demonstrantene var 2000 i alt. Og dette nokså storslagne opptoget stod noen sekunder rett overfor de oppstilte politirekkene før det brakket løs. Mange andre slike slåsskamper var nok mindre spektakulære.

Bruken av militære mot de streikende er heller ikke enestående for Menstad. Men omfanget var unektelig stort og stod ikke i noen rimelig proporsjon til konfliktens omfang. Den militære «beleiringen» har nok gjort sitt til at Menstad huskes spesielt. Det har nok også betydd en del at det var den seinere så forhatte Vidkun Quisling som sendte troppene og torpedobåtene.

Politisk klima

Den viktigste forklaringen ligger likevel på et annet plan. Denne konflikten foregikk i en periode da fagbevegelsen og arbeiderbevegelsen var utsatt fra angrep fra flere sider. Det var rett og slett et utrygt politisk klima i Norge i 1931. Arbeiderbevegelsen følte seg truet, og mange fryktet at også selve demokratiet var i fare.

Det var mange forhold som bidro til dette. Ute i Europa hadde fascistiske partier stor framgang i mange land, særlig i Tyskland, men også i Norden. I Finland hadde for eksempel lappobevegelsen stor oppslutning.

Også i Norge hadde høyreekstreme tanker sine tilhengere. Nasjonal Samling ble ikke dannet før i 1933, men Quisling var allerede på den politiske arenaen. Bondepartiet representerte på mange måter en del av de «nye» tankene ute i Europa, med utgangspunkt i sin tradisjonelt nasjonalistiske holdning. Det var en utbredt motstand - og kanskje frykt - på borgerlig side mot den voksende oppslutningen om sosialistiske ideer og arbeiderbevegelsens organisasjoner i Norge. Ikke minst forsøkte de borgerlige partiene på forskjellige måter å innskrenke fagorganisasjonens bevegelsesfrihet gjennom arbeiderfiendtlig lovgivning.

Det bidro til den urolige situasjonen at det også innenfor arbeiderbevegelsen var stridigheter og uro. Arbeiderpartiet vaklet mellom et revolusjonært og et reformistisk program. Kommunistene drev aktivt sin kamp mot Arbeiderpartiet ut fra Strasburgertesene, som definerte sosialdemokratiet som hovedfienden.

Som parlamentarisk parti hadde NKP liten betydning, men partiet beholdt en viss innflytelse i fagbevegelsen. Det var først og fremst i fagbevegelsen at den interne kampen mellom NKP og Arbeiderpartiet ble ført. Det var blant annet stor misnøye på grasrota i fagbevegelsen med det mange så på som LOs passive linje under storlockouten. Det var en misnøye som kommunistene nørte opp under så godt de kunne. Faren for en splittelse av fagbevegelsen var til stede.

Bakgrunnen for mye av denne utviklingen både i Norge og ute i Europa var at arbeidsledigheten, som hadde vært høy under hele 1920-tallet, nå var i ferd med å øke ytterligere.

Summen av disse og andre forhold gjorde at den sosiale og politiske spenningen var høy i 1931. Når det smeller i en slik situasjon, som det gjorde på Menstad i juni for 60 år siden, er det rimelig at det huskes godt. Samtidig var det en episode som både viste begrensningene ved konfliktlinja og mulighetene ved samarbeidspolitikken. Avhengig av hvilket hovedperspektiv man velger, vil også tolkningen av Menstadslagets betydning bli forskjellig. Men myndighetenes opptrapping av konflikten er det som er det mest karakteristiske ved den. Det er den vesentligste grunnen til at den huskes. Årsakene til denne opptrappingen må søkes i den generelt utrygge politiske situasjonen i 1931, som går langt utover den konkrete arbeidskonflikten ved Skiensfjorden.

Noter

1. Yngve Haagenses tale ved avdukingen av Menstad-monumentet 8.juni 1991, referat i *LO-Aktuelt* nr. 8, 1991
2. Per Ole Johansen, *Menstadkonflikten 1931*, Oslo 1977
3. Gunnar Ousland, *Fagorganisasjonen i Norge*, b. 3, Oslo 1949, s. 688-694
4. Berby ble løslatt etter et kort fengselsopphold, men holdt på meldepikt i Oslo til konflikten var over. Først etter 3 uker kom han tilbake til Porsgrunn.
5. Berge Furre, *Norsk historie 1905-1940*, Oslo 1972, s. 200
6. Edvard Bull, *Norges historie*, b. 13, Oslo 1979, s. 129
7. Per Maurseth, *Gjennom kriser til makt (1929-1935)*, *Arbeiderbevegelses historie i Norge*, b. 3, Oslo 1987, s. 480